

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ
ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ДОРΟΣЛИХ
У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК 40-х рр. ХХ ст.)**

УДК 378.01:33](438+477) (477.8) “ХVІІ / ХХ”
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.273125>

Галина Білавич, доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Марія Багрій, доктор педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Наталія Гречаник, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ
ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА
ДОРΟΣЛИХ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК 40-х рр. ХХ ст.)**

Стаття присвячена проблемі неперервної економічної освіти дітей, юнацтва, дорослих у Західній Україні, уявлено історичний досвід практики підготовки фахівців до здійснення господарсько-економічного виховання учнів та дорослих наприкінці ХІХ – на початку 40-х рр. ХХ ст. Попри регіональну специфіку, зміст підготовки вчителів до керівництва процесом виховання господарсько-економічної культури особистості мав багато спільного в Галичині, Буковині й Закарпатті, особливо за часів панування Австро-Угорщини. За міжвоєнного періоду ХХ ст. у Польщі сформувалася складна система канікулярно-курсорової підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. За доби Другої світової війни не вдалося налагодити системної підготовки фахівців до виховання господарсько-економічної культури учнів, за винятком території Генерального губернаторства.

Ключові слова: економічна освіта; неперервна освіта; здобувачі освіти; господарсько-економічне просвітництво дорослих; господарсько-економічне виховання дітей та юнацтва; Західна Україна.

Рис. 1. Літ. 14.

Halyna Bilavych, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Primary Education Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Mariya Bahriy, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Associate Professor of the Management and Marketing Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Nataliia Hrechanyk, Ph.D. (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Management and Marketing Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

**TRAINING OF SPECIALISTS TO PROVIDE CONTINUOUS ECONOMIC EDUCATION
OF CHILDREN, YOUTH AND ECONOMIC EDUCATION OF ADULTS IN WESTERN UKRAINE
(LATE 19th – EARLY 1940s)**

The article is devoted to the problem of continuous economic and husbandry education of children, youth, and adults in Western Ukraine, and the historical experience of the practice of training specialists to carry out the economic and husbandry education of students and adults at the end of the 19th – in the beginning of the 40s of the 20th century is highlighted. The preparation of teachers and other specialists for the implementation of this process was an important factor in the education of the economic and husbandry culture of the individual. Despite the regional specificity, the content of training teachers to lead the process of educating the economic and husbandry culture of the individual had a lot in common in Galicia, Bukovyna, and Zakarpattia, especially during the Austro-Hungarian rule. During the interwar period of the XX century there were structural changes in the development of educational institutions for the training of teachers for public schools, which, in particular, was manifested in the introduction of a five-year term of study in teacher seminaries. This led to the renewal of the content of education in the form of new curricula, programs, educational and methodological literature. The administration of seminaries acquired the right to choose educational programs depending on the level of training of future teachers. During the interwar period of the XX century in Poland, a complex system of vacation-course training and professional development of teaching staff was formed. Ukrainian public associations and economic institutions actively contributed to the development of continuous economic education. During the Second World War, in the occupied Western Ukrainian lands, it was not possible to establish a systematic training of teachers for the education of economic and husbandry culture of children and youth at school, with the exception of the territory of the General Governorate. The lack of specialists with secondary and higher education who could work on raising the economic and husbandry culture of youth and adults, the need to expand activities in this area actualized the need to train qualified personnel on a public basis, which was implemented through a system of courses under special programs.

Keywords: economic education; continuous education; education seekers; economic and husbandry education of adults; economic and husbandry education of children and youth; Western Ukraine.

Актуальність проблеми. Україна сьогодні постала перед серйозними викликами, спричиненими війною, трансформацією економічної системи та необхідністю прискорення соціально-економічного розвитку. Тому гостро стоїть питання забезпечення високого рівня економічної компетентності здобувачів освіти. Аналізуючи ключові напрями реформування системи української освіти, фахівці нерідко задаються запитанням, чи державні чинники, освітні структури всіх ланок, педагоги, науковці достатньо здійснюють заходів, щоб належно підготувати випускника середньої школи до самостійного життя, виховати його як активного члена суспільства, будівничого Української держави, сучасної економіки. Тому на часі проблема формування економічної культури / компетентності учнівства і дорослого населення. Погоджуємося з думкою фахівців, які вважають, що в закладах середньої освіти економічна освіта перебуває на недостатньому рівні вивчення: 35 годин за 12 років навчання, тобто якщо здобувач освіти за 12 років буде присутній на 10500 уроках, то на економічну освіту держава відводить 0,3 % часу [4; 6; 13]. Отже, такий рівень економічної культури / компетентності нездатний забезпечити випускникові достатньо знань, умінь і навичок, щоб розбудувати ринкову економіку, орієнтуватися в економічних механізмах, розвивати власну справу, займатися підприємництвом тощо. Зважаючи на це, актуалізується проблема підготовки педагогів до здійснення економічної освіти учнівства. Це доволі складне завдання, позаяк тільки в 2001–2002 н.р. навчальний предмет «Основи економіки» включено до інваріантного складника типового навчального плану для загальноосвітніх закладів [13], у 2022–2023 н. р. цей курс під назвою “Економіка. Підприємництво та фінансова грамотність” продовжують вивчати учні 10–11-х класів (у 10-х кл. – за інтегрованою програмою “Громадянська освіта”) [6], а в 5–9-х класах знання з економіки інтегровані до змісту програмного матеріалу з математики, історії, географії, правознавства та інших предметів. Однією з педагогічних умов успішності цього процесу є належна підготовка фахівців у галузі економіки, які за умов шкільного навчання формували б у здобувачів освіти економічну компетентність.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми економічної освіти є предметом уваги не тільки педагогів, а й економістів, соціологів, психологів. Для нас важливими є напрацювання дослідників, які розглядали різні аспекти цієї багатогранної наукової проблеми, зокрема й питання методики викладання економіки, економічного виховання здобувачів освіти (О. Аксьонов, М. Вачевський, З. Гіптерс, В. Мадзігон, А. Нісімчук, О. Падалко та ін.). Утім, проблему, винесену в назву статті, науковці цілісно не вивчали.

Мета статті – проаналізувати систему підготов-

ки фахівців до здійснення економічної освіти дітей, юнацтва та дорослих у Західній Україні (кінець XIX – початок 40-х рр. XX ст.).

Виклад основного матеріалу. Шкільна економічна освіта, згідно із чинними нормативними документами, представлена двома компонентами: перший ґрунтується на формуванні у здобувачів освіти системних економічних знань, відповідних умінь та здатності оперувати цими знаннями й застосовувати їх, другий – на формуванні компетентності підприємливості й фінансової грамотності як важливих якостей, необхідних для ефективного виконання економічних завдань, упродовж навчання та подальшої самореалізації у самостійному житті [6]. Перший компонент загалом забезпечується через вивчення економіки на профільному рівні, другий – фінансовою грамотністю як вибірково-обов'язковим предметом, що може вивчатися у закладі освіти за наявності належних умов у старшій школі (наказ МОН від 28.11.2019 № 1493 “Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня”) та курсами за вибором у початковій та базовій школі [6]. Шкільна економічна освіта підтримується спеціальними навчальними курсами, перелік яких подано на офіційному сайті ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти” [7]. Звідси випливає ключова мета економічного виховання та освіти (економічного мислення й поведінки) – підготовка здобувача освіти до економічного життя, яка в межах школи має забезпечуватися оптимальним поєднанням відповідної освіти й практичної підготовки, унаслідок якої знання перетворюються на переконання, а уміння та навички слугують швидкій адаптації юної особистості до практичного самостійного життя, що невпинно змінюється, трансформується, розвивається за умов ринкових відносин; важливим є й використання власного потенціалу для самореалізації і навчання упродовж життя, а також важливе завдання – підготовка фахівців до здійснення шкільної економічної освіти й виховання. Оскільки заклади вищої освіти не готові поки що належним чином розв'язати цю проблему, тут може знадобитися історичний досвід, зокрема практика підготовки фахівців до здійснення господарсько-економічного виховання дітей, юнацтва та дорослих у Західній Україні наприкінці XIX – на початку 40-х рр. XX ст.

Розглянемо більш докладно окремі здобутки українських громадських товариств, економічних інституцій на ниві українського шкільництва Західної України досліджуваного періоду (більш докладно про це йдеться в наших окремих монографіях [1; 2; 3]). Важливим чинником господарсько-економічного виховання учнів та просвітництва дорослого населення (отже, є підстави стверджувати про систему неперервної господарсько-економічної освіти) у Західній Україні за досліджуваного періоду була

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ДОРΟΣЛИХ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК 40-х рр. XX ст.)

підготовка вчителів та інших фахівців до реалізації цього процесу. Ключовими особливостями діяльності в цьому напрямі стало те, що вагому роль у її розвитку відігравали не лише державні, а й громадські інституції у вигляді різнопрофільних національних самодіяльних організацій; вона була тісно пов'язана з функціонуванням економічних установ,

що надавали не тільки організаційно-фінансову, але й безпосередню фахову підтримку для розв'язання численних проблем у цій освітній сфері. Рис. 1 увиразнює систему підготовки та перепідготовки фахівців до реалізації господарсько-економічної освіти дітей та дорослих у Західній Україні наприкінці XIX – у 40-х рр. XX ст.

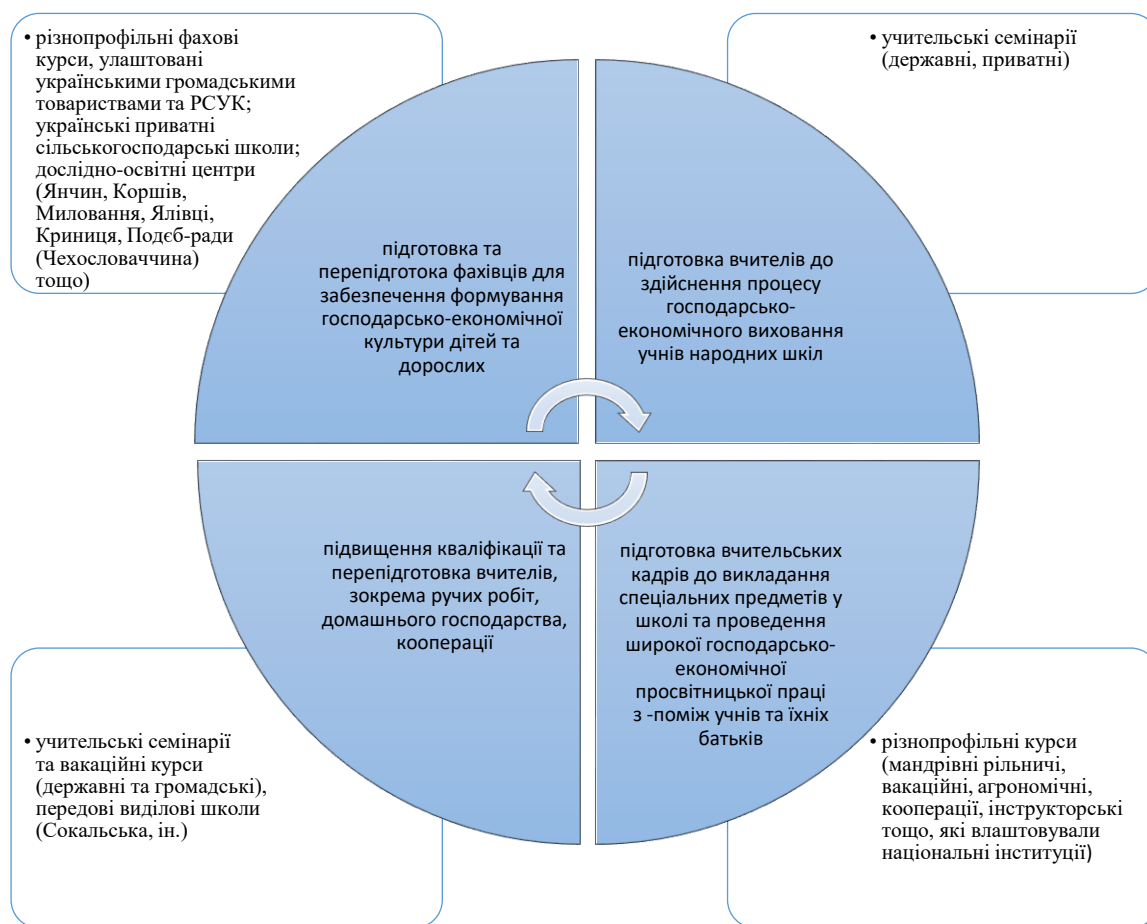

Рис. 1. Система підготовка та перепідготовки фахівців для здійснення неперервної господарсько-економічної освіти дітей та юнацтва, просвітництва дорослих у Західній Україні (кінець XIX – 40-х рр. XX ст.)

Як бачимо, основним типом навчальних закладів, що забезпечував підготовку педагогічних кадрів до здійснення господарсько-економічної освіти дітей та юнацтва, просвітництва дорослих, у Західній Україні хронологічно досліджуваної доби були учительські семінарії. Незважаючи на регіональну специфіку, зміст підготовки вчителів до керівництва процесом господарсько-економічного виховання здобувачів освіти мав багато спільного в Галичині, Буковині й Закарпатті, особливо за часів панування Австро-Угорщини. Важливі підстави для цього дав шкільний закон 1869 р., що, окрім іншого, зобов'язував створювати при вчительських семінаріях зе-

мельні ділянки для “проведення вправ з господарських робіт” [5], хоча ця вимога згодом повсякчас порушувалася, а зі шкільних законів Польщі вона фактично зникла, упродовж десятиріч такі земельні ділянки продовжували виконувати свої функції при багатьох навчальних закладах. За 20–30-х рр. XX ст. відбулися структурні зміни у розвитку навчальних закладів з підготовки вчителів для українських народних шкіл, що, зокрема, проявилось і в запровадженні п'ятирічного терміну навчання в учительських семінаріях, в оновленні змісту освіти у вигляді нових навчальних планів, програм, навчально-методичної літератури, у здобутті вчительськими семі-

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ
ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ДОРΟΣЛИХ
У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК 40-х рр. XX ст.)**

наріями права вибору навчальних програм залежно від рівня підготовки майбутніх учителів.

За цього періоду в Польщі сформувалася складна система канікулярно-курсової підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Її перший рівень передбачав проведення різних типів курсів для підготовки до вчительського іспиту некваліфікованих або тимчасово кваліфікованих учителів, які здійснювали навчання учнів в народних школах. У широкому спектрі різнопрофільних курсів для кваліфікованих учителів задля підвищення рівня майстерності викладання в досліджуваному напрямі важливе значення мали спеціальні предметні курси з методики навчання ручної праці та “науки кооперації”, яку наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. активно впроваджували заклади Українського педагогічного товариства (УПТ) “Рідна школа” [3].

Важливу роль у формуванні вчительських кадрів на Закарпатті відіграли чинні на 1938 р. п’ять вчительських семінарій (Ужгороді, Мукачевому, Береговому, Хусті й ін.) [3], а на Буковині – Чернівецька вчительська семінарія (мала чоловіче і жіноче відділення, підготовчі курси) та відкрита товариством “Українська школа” приватна жіноча семінарія [11, 198–199], до змісту підготовки яких входили й основи економічних (кооперативних) знань.

Основною формою підвищення кваліфікації та професійного вдосконалення, перепідготовки вчителів були курси різного типу і фахового спрямування (рис. 1), особливість курсової підготовки вчителів полягала у тому, що до цієї справи активно залучалися різного роду економічні установи та громадські організації. Перший продуктивний досвід їхньої організації отримали ще на початку 1870-х рр., коли зусиллями “Просвіти” для вчителів народних шкіл провели низку “мандрівних” рільничих курсів у Кракові, Тарнові, Городку, Станіславові. На них зазвичай вивчали городництво, садівництво, “сушіння овочів”, шовківництво, бджільництво, догляд за свійськими тваринами, ветеринарію тощо. Теоретичні виклади поєднувалися із практичними заняттями, екскурсіями тощо [12, 69]. Згодом, зокрема й за міжвоєнного періоду XX ст., таке “доучування” учителів переважно відбувалося в літній період на т. зв. вакаційних (канікулярних) курсах, зокрема й організованих українськими економічними і громадськими інституціями. Для підготовки кадрів для забезпечення формування господарсько-економічної культури дітей та юнацтва важливе значення мали спеціальні предметні курси з методики навчання ручної праці [2, 157–164]. Великою популярністю з-поміж сільських учителів користувалися господарсько-економічні курси, на яких вивчали городництво, бджільництво, жіночі роботи, кооперативну справу тощо, їх улаштовували за підтримки кооперативних установ, “Сільського господаря”, “Просвіти”, інших інституцій, організатори ставили

за мету не лише підвищити фахово-методичний рівень українських освітян для роботи в школі, а й залучити їх до господарсько-просвітницької праці з-поміж селянства.

У зв’язку із запровадженням “науки кооперації” у навчальних закладах УПТ “Рідна школа” набули поширення приватні курси відповідного спрямування, які охопили фактично всіх освітян Західної України. Так, улітку 1930 р. під егідою товариства у Львові відбулися курси повітових інструкторів за участі 62 учителів із 53 шкільних повітів, після закінчення цієї курсової підготовки їхні учасники проводили “кооперативні конференції” у школах свого регіону, а також організували районні курси для 2,4 тис. місцевих учителів. Товариство налагодило проведення заочних кооперативних курсів. Того ж року їх закінчили 57 осіб із числа вчителів народних шкіл, гімназій, семінарій, фахово-доповнюючих шкіл, які таким чином здобули право на викладання курсу кооперації у рідношкільних навчальних закладах [2, 166–169].

За підтримки Ревізійного Союзу Українських Кооператив (РСУК) у 1932–1933 рр. проводили т. зв. кореспондентські (заочні) кооперативні курси, на які з кожного навчального закладу направляли по 2–3 учителі. За індивідуальним графіком вони самостійно опановували підготовлені провідними українськими економістами й педагогами навчально-інформативні матеріали й посібники. З-поміж них згадаймо широковідомі кооперативні букварі й посібник з ведення кредитних спілок К. Коберського та популярні підручники з історії кооперації А. Божиковського, з основ кооперації В. Тотоміянца, із сільської кооперації А. Гаврилка та ін. Окремо відзначмо унікальний у своєму роді “практичний poradnik для учительства” “Дитяча кооперація” І. Войчака, що деталізував процес їхнього створення і функціонування у шкільних закладах та став настільною книгою педагогів і учнів. Учасники курсів також вивчали “спис додаткової літератури”, що складався з творів відомих українських і зарубіжних економістів, педагогів, громадських діячів (І. Франка, Д. Расселя, Ю. Павликовського, Г. Няччура та ін. [1]). Опрацьовані таким чином матеріали педагоги згодом активно використовували в організації економічної освіти дітей, юнацтва, просвітництва дорослих. Окрім списку літератури для опрацювання і стислих рекомендацій щодо дистанційної самопідготовки, основу методичного забезпечення заочних курсів становив перелік питань, які учасники самостійно готували й у визначений час надсилали відповіді їхнім організаторам. Учителі, які не склали іспиту “кореспондентським” способом, могли зробити це в усній формі. Після цього їм видавали посвідчення, котрі надавали право викладати науку кооперації [1; 3]. Вірогідно, що така форма підготовки не була досконалою, тому рідношкільне

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ
ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ДОРΟΣЛИХ
У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК 40-х рр. ХХ ст.)**

вчительство зобов'язувалося до подальшої системної самопідготовки з підвищення рівня кваліфікації для розв'язання складних завдань, що передбачала економічна освіта, та вдосконалення засобів оптимізації процесу виховання господарсько-економічної культури учнів. Таким чином, важливе підґрунтя для економічної освіти в навчально-виховних закладах УПТ “Рідна школа” давала спеціальна підготовка вчителів, без якої вони не мали права вести цей предмет. За погодженням зі шкільною владою приватні курси для вчителів улаштовували й інші українські громадські організації.

На Закарпатті за міжвоєнного двадцятиріччя розгорнули цілу систему т. зв. вакаційних наукових курсів, про їхній зміст і спрямованість свідчить, до прикладу, низка заходів, улаштованих у травні 1920 р. у вчительських семінаріях Ужгорода і Мукачевого. Вони здійснювали підготовку фахівців у напрямі економічної й агрономічної освіти через викладання таких дисциплін, як управа землі і господарських рослин, годівля домашньої худоби, ветеринарія, господарський промисел і ремесло, господарський устрій, господарські рахунки, законодавство, машини і знаряддя тощо. Закінчення таких курсів давало право викладати “науку господарства” у народних школах [9]. Подібну структурно-організаційну основу мали курси для вчителів середніх шкіл і закладів із підготовки вчителів у регіоні, проте зміст навчання на них був значно вищим, що проявлялося в наданні поглиблених знань із теорії і методики навчання і виховання [12].

За доби Другої світової війни на окупованих західноукраїнських землях не вдалося налагодити системної підготовки учителів до здійснення економічної освіти дітей та юнацтва в школі. Певні практичні кроки в цьому напрямі зроблено лише на території Генерального губернаторства, де, зважаючи на недостатню кількість учителів, у 1940–1941 рр. відкрили дворічну вчительську семінарію в Криниць та діяли шестимісячні курси для некваліфікованих учителів-помічників і двотижневі курси для кваліфікованих учителів у Криниць, Сяноку, Ярославі, Грубешеві, Холмі, Білій Підляській, Риманові. Їхні навчальні програми і плани не були усталені, перебували у стадії формування, однак з огляду на політику нацистського окупаційного режиму акценти в них змістилися на підготовку українських учителів до формування в учнівства умінь, навичок насамперед з основ ведення сільського і певною мірою домашнього господарства, а також з оволодіння деякими робітничими професіями. За рахунок скорочення годин на вивчення загальноосвітніх предметів істотно посилювалася увага до опанування фахівцями азами продуктивного розвитку сільськогосподарського рослинництва, тваринництва й окремими видами промислів [8; 10; 14]. Великі потенційні можливості відкривали сільськогосподарські

курси, створені 1943 р. у Коршеві, де відбувалася підготовка сільськогосподарських “дорадників”, які мали допомагати агрономам та вчителям у школах [1]. Гостра нестача фахівців, готових працювати над піднесенням господарсько-економічної культури юнацтва та дорослих, необхідність розширювати діяльність у цій ділянці детермінували потребу підготовки кваліфікованих кадрів на громадських засадах через апробовану систему курсів за спеціальними програмами. Така діяльність мала вузькопрофільний характер, тобто фахівців готували для роботи в певних громадських організаціях – “Сільському господарі”, “Просвіті”, Союзи українок, кооперативних установах, тож і налагоджували її переважно власними силами, зазвичай на базі господарських шкіл чи передових підприємств.

Отже, важливим чинником виховання господарсько-економічної культури учнів та дорослого населення в Західній Україні за досліджуваного періоду була підготовка вчителів та інших фахівців до реалізації цього процесу. Головні особливості діяльності в цьому напрямі полягали у тому, що, будучи тісно пов'язаною з усією системою освіти, передусім її педагогічним складником, та життєдіяльністю українського вчительства, вагому роль у її розвитку відігравали як державні, так і громадські інститути у вигляді різнопрофільних національних самодіяльних організацій; вона була тісно пов'язана з функціонуванням економічних установ, які надавали не лише організаційно-фінансову, а й безпосередню фахову підтримку для розв'язання численних проблем у цій сфері. У Західній Україні складалася система неперервної економічної освіти, здобувачами якої стали діти, юнацтво та доросле населення.

Попри регіональну специфіку, зміст підготовки вчителів до керівництва процесом виховання господарсько-економічної культури особистості мав багато спільного в Галичині, Буковині й Закарпатті, особливо за часів панування Австро-Угорщини. За міжвоєнного періоду ХХ ст. відбулися структурні зміни в розвитку навчальних закладів із підготовки вчителів для народних шкіл, що, зокрема, проявилася в запровадженні п'ятирічного терміну навчання в вчительських семінаріях. Це зумовило оновлення змісту освіти у вигляді нових навчальних планів, програм, навчально-методичної літератури. Адміністрація семінарій здобула право вибору навчальних програм залежно від рівня підготовки майбутніх учителів. За міжвоєнного періоду ХХ ст. у Польщі сформувалася складна система канікулярно-курсової підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. У широкому спектрі різнопрофільних курсів для кваліфікованих учителів задля підвищення рівня майстерності викладання в досліджуваному напрямі важливе значення мали спеціальні предметні курси з методики навчання ручних робіт. За доби Другої світової війни на окупованих

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ
ДІТЕЙ, ЮНАЦТВА ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА ДОРΟΣЛИХ
У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК 40-х рр. ХХ ст.)**

західноукраїнських землях не вдалося налагодити системної підготовки учителів до виховання господарської культури дітей та юнацтва у школі, за винятком території Генерального губернаторства. Відсутність фахівців із середньою та вищою освітою, які могли б працювати над піднесенням господарсько-економічної культури юнацтва та дорослих, необхідність розширювати діяльність у цій ділянці актуалізували потребу підготовки кваліфікованих кадрів на громадських засадах, яка була реалізована через систему курсів за спеціальними програмами.

Предметом подальшого розгляду стане діяльність РСУК із підготовки фахівців для забезпечення економічної освіти дітей та дорослих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білавич Г., Савчук Б. Свій до свого по своє: український націоналізм у Галичині та Буковині (кінець ХІХ – 1939 р.). Монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 314 с.
2. Білавич Г. Теорія і практика виховання господарської культури учнів та дорослих у Західній Україні (друга половина ХІХ – початок 40-х рр. ХХ ст.): монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2015. 740 с.
3. Білавич Г., Савчук Б. Товариство “Рідна школа” (1881–1939 рр.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. 205 с.
4. Концепція економічної освіти в гімназії та лицейі України. Київ: ТОВ “КОНВІ ПРІНТ”, 2018. 48 с.
5. Львів О. Всенародне шкільництво. *Рідна Школа*. 1927. Ч. 2–3. С. 6.
6. Методичні рекомендації щодо викладання предметів “Економіка. Підприємництво та фінансова грамотність” у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua>.
7. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5df/df0/a55.pdf>.
8. Народне шкільництво в Стрийській окрузі. *Стрийські вісті*. 1942. 19 лютого.
9. Научнѣ ваканційнѣ курсы для учительѣвъ. *Учитель*. Ужгородь, 1920. Ч. 4. С. 7.
10. Огляд шкільного життя: підсумки шкільної праці за рр. 1939–1944. *Українська школа*. 1943–1944. Ч. 1–3. С. 65–68.
11. Пенішкевич О.І. Зміст і методичне забезпечення шкільної освіти на Буковині (ХVІІІ – початок ХХ століття): навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2001. 220 с.
12. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772–1939). Івано-Франківськ, 1994. 144 с.
13. Фаловська І.Д., Засць Н.О., Чміль Т.В. Економічна освіта школярів у сучасній Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 76–79.
14. Шкільництво. *Вісті УЦК*. 1943. Ч. 4 (42). С. 26; Ч. 8 (46). С. 18.

REFERENCES

1. Bilavych, H., & Savchuk, B. (2020). Svii do svoho po svoje: ukrainskyi natsionalizm u Halychyni ta Bukovyni (kinets XIX – 1939 r.) [One way to another: Ukrainian nationalism in Galicia and Bukovina (end of the 19th century – 1939)]. Ivano-Frankivsk, 314 p. [in Ukrainian].
2. Bilavych, H. (2015). Teoriia i praktyka vykhovannia hospodarskoi kultury uchniv ta doroslykh u Zakhidnii Ukraini (druha polovyna XIX – pochatok 40-kh rr. XX st.) [Theory and practice of economic education of students and adults in Western Ukraine (second half of the 19th century – beginning of the 40s of the 20th century)]. Ivano-Frankivsk, 740 p. [in Ukrainian].
3. Bilavych, H. & Savchuk, B. (1998). Tovarystvo “Ridna shkola” (1881–1939 rr.) [Society “Ridna shkola” (1881–1939)]. Ivano-Frankivsk, 205 p. [in Ukrainian].
4. Kontsepsiia ekonomichnoi osvity v himnazii ta litsei Ukrainy (2018). [Concept of economic education in gymnasiums and lyceums of Ukraine]. Kyiv, 48 p. [in Ukrainian].
5. Lviv, O. (1927). Vsenarodne shkilnytstvo [National schooling]. *Native School*, Vol. 2–3. p. 6. [in Ukrainian].
6. Metodychni rekomendatsii shchodo vykladannia predmetiv “Ekonomika. Pidpryemnytstvo ta finansova hramotnist” u 2022/2023 navchalnomu rotsi [Methodological recommendations for teaching the subjects “Economics. Entrepreneurship and financial literacy” in the 2022/2023 academic year]. Available at: <https://www.schoollife.org.ua> [in Ukrainian].
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5df/df0/a55.pdf>
8. Narodnie shkilnytstvo v Stryiskii okruzi (1942). [Public education in the Stryi district]. *Stryi news*. February 19. [in Ukrainian].
9. Nauchni vakatsiini kursy dlia uchyteliv (1920). [Scientific vacation courses for teachers]. *Teacher*. Uzhhorod, Vol. 4. p. 7. [in Ukrainian].
10. Ohliad shkilnoho zhyttia: pidsumky shkilnoi pratsi za rr. 1939–1944 [Review of school life: results of school work for 1939–1944]. *Ukrainian school*. Vol. 1–3. pp. 65–68. [in Ukrainian].
11. Penishkevych, O.I. (2001). Zmist i metodychne zabezpechennia shkilnoi osvity na Bukovyni (XVIII – pochatok XX stolittia) [Content and methodical provision of school education in Bukovina (XIII – beginning of XX century)]. Chernivtsi, 220 p. [in Ukrainian].
12. Stuparyk, B. (1994). Shkilnytstvo Halychyny (1772–1939) [Education of Halychyna (1772–1939)]. Ivano-Frankivsk, 144 p. [in Ukrainian].
13. Falovska, I.D., Zaiets, N.O. & Chmil, T.V. (2018). Ekonomichna osvita shkoliariv u suchasni Ukraini [Economic education of schoolchildren in modern Ukraine]. *A young scientist*, Vol. 12.1 (64.1). pp. 76–79. [in Ukrainian].
14. Shkilnytstvo (1943). [Education]. *News of the UCC*, Vol. 4 (42). p. 26; Vol. 8 (46). p. 18. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.12.2022

“Час існує для того, щоб все не сталося відразу”.

Альберт Ейнштейн
один з найвизначніших фізиків ХХ століття

